

**BUTUNJAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISH
JARAYONIDA MAMLAKATLAR SOLIQ TIZIMINI TRANSFORMATSIYA
QILISH MASALALARI**

*Soxib MASHARIPOV
Fiskal instituti magistranti*

Annotatsiya Maqolada mamlakatlarning Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishida mamlakatlar soliq tizimini transformatsiya qilish masalalari tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: integratsiya, iqtisodiy integratsiya, savdo, xalqaro savdo, Jahon savdo tashkiloti, soliqlar va soliqqa tortish.

Jahon xo'jaligining tobora globallashib borishi jarayonlari negizida mamlakatlar iqtisodiyotining o'zaro integratsiyasi ta'minlamoqda. Ushbu integratsion jarayonlarning aksariyati yirik mintaqalar miqyosida va shuningdek, ayrim uyushmalar darajasida namoyon bo'lmoqda-ki, bu jarayonlarning shakllanishi va rivojlanishida sanoati yuqori darajada rivojlangan davlatlarning iqtisodiyoti va salohiyati hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda.

Xalqaro iqtisodiy integratsiya bu - milliy xo'jaliklar (davlatlar) o'rtasida ko'p tomonlama o'zaro barqaror aloqalarning rivojlanishi va mehnat taqsimoti negizida yuzaga kelgan mamlakatlarning iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy va madaniy jihatdan birlashuvi bo'lib, ishlab chiqarish tannoqlarining turli darajada va turli ko'rinishdagi o'zaro aloqadorligini ifoda etadi.

Mamlakatimizning jahon bozorlarida mustahkam o'rin egallashi va tashqi iqtisodiy aloqalarning rivojlanishi ko'p jihatdan milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatini yanada oshirish hamda mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanishga bog'liq. Jahon savdo tashkilotiga a'zolik ham ayni maqsadga qaratilgani, mamlakatimizning eksport salohiyatini yanada oshirishda muhim ahamiyat kasb etishi bilan ahamiyatli.

Jahon savdo tashkilotiga (JST) qo'shilish tashkilotning erkin savdo, kamsitmaslik va shaffoflik tamoyillariga mos kelish uchun mamlakat soliq tizimiga jiddiy tuzatishlar kiritishni talab qiladi. Ushbu o'zgarishlar global savdo tizimiga qo'shilish, xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlash va raqobatbardosh iqtisodiy muhitni yaratish uchun juda muhimdir. Mamlakat JSTga a'zo bo'lganda soliq tizimidagi odatiy o'zgarishlar haqida umumiy ma'lumot:

1. Eksport subsidiyalarini bekor qilish

JST qoidalari odatda eksportni bevosita oshiradigan subsidiyalarni taqiqlaydi, chunki ular xalqaro savdoni buzishi mumkin. Eksport subsidiyalari sifatida ishlaydigan fiskal imtiyozlarni olib tashlash uchun a'zo davlatlar ko'pincha soliq siyosatini qayta ko'rib chiqishlari kerak. Bunga eksport ko'rsatkichlari asosida kompaniyalar uchun soliq imtiyozlarini yo'q qilish yoki eksport qilinadigan tovarlar bo'yicha soliq imtiyozlari sxemalarini qayta tuzish kiradi. Maqsad mahalliy mahsulotlar va xorijiy mahsulotlarga soliq va subsidiyalar bo'yicha teng munosabatda bo'lishini ta'minlash orqali xalqaro savdoda o'yin maydonini tenglashtirishdir.

2. Import tariflarini pasaytirish

Eng muhim o'zgarishlardan biri bu import tariflarining pasayishi. JST a'zolari savdo muzokaralarida kelishilgan ship stavkalari bo'lgan "bog'langan tarif stavkalari" ni o'z zimmlariga oladilar. "Amaliy stavka" deb nomlanuvchi amaldagi tarif cheklangan stavkadan past bo'lishi mumkin bo'lsa-da, u yuqori bo'lishi mumkin emas. Ushbu majburiyat mamlakatlardan vaqti-vaqti bilan tovarlarning keng assortimentiga o'z tariflarini pasaytirishni, yanada ochiq va raqobatbardosh bozorlarni osonlashtirishni talab qiladi. Bu davlat daromadlariga tariflardan ta'sir qilishi va mamlakatlarni soliq solishning boshqa shakllarini o'rganishga undashi mumkin.

3. Bilvosita soliqlarni uyg'unlashtirish

JSTga a'zolik ko'pincha ushbu soliqlar import qilinadigan tovarlarni kamsitmasligini ta'minlash uchun qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) yoki savdo solig'i kabi bilvosita soliqlarni uyg'unlashtirishga olib keladi. Uyg'unlashtirish soliq stavkalari va tuzilmalarini import va mahalliy ishlab chiqarilgan mahsulotlar shunga

o'xshash soliq yukini ko'tarishi uchun sozlashni o'z ichiga oladi. Ushbu tuzatish JSTning kamsitmaslik printsiplarini, xususan, import qilinadigan va mahalliy tovarlarga soliq tizimi bo'yicha teng muomala qilinishini ta'minlaydigan milliy davolash majburiyatini bajarishda juda muhimdir.

4. Shaffoflik va boshqaruv

JST soliq siyosatida shaffoflik va yaxshi boshqaruvni ta'kidlaydi. A'zo mamlakatlar aniq, bashorat qilinadigan va hammaga ochiq bo'lgan soliq qonunlarini saqlashlari shart. Bunga import va eksportga ta'sir ko'rsatadigan barcha tariflar, soliqlar va yig'implarning muntazam nashr etilishi kiradi. Bundan tashqari, mamlakatlar bojxona va soliqqa oid ma'muriy qarorlarni tezkor ko'rib chiqish va tuzatish uchun adolatli va xolis jarayonni o'rnatishi yoki qo'llab-quvvatlashi kerak. Ushbu talab yanada barqaror va bashorat qilinadigan savdo muhitini targ'ib qiladi.

5. Muayyan sektorlardagi tuzatishlar

Mamlakatlar, ayniqsa, tarixiy himoyalangan sohalarda, sektorga xos soliq tuzatishlarini kiritishlari kerak bo'lishi mumkin. Bu mahalliy sanoatni xalqaro raqobatdan himoya qilgan himoya tariflari va soliqlarni kamaytirish yoki yo'q qilishni o'z ichiga olishi mumkin. Misol uchun, qishloq xo'jaligi ko'pincha mamlakatning JSTga kirishi bilan savdoni buzuvchi qo'llab-quvvatlash va subsidiyalarni kamaytirishga qaratilgan muhim soliq va subsidiya islohotlarini ko'radi.

JSTga a'zo bo'lish uchun zarur bo'lgan soliq tizimidagi o'zgarishlar yanada adolatli va raqobatbardosh global savdo muhitini yaratishga qaratilgan. Ushbu islohotlar soliqqa tortish savdo uchun to'siqlar yaratmasligini ta'minlashga yordam beradi, aksincha global iqtisodiyotga silliq integratsiyani qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu tuzatishlar davlat daromadlari va iqtisodiy tuzilmalariga ham ta'sir qilishi mumkinligi sababli, ular xalqaro majburiyatlarni ichki iqtisodiy maqsadlar bilan muvozanatlash uchun ehtiyotkorlik bilan boshqarilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

3. Лещенко, С.К. Правовой механизм устранения двойного

International Conference on Education and Innovation

налогообложения / С.К. Лещенко // Промышленно-торговое право. –2008. – № 3. – С. 64-75.

4. Погорлецкий, А.И. Международное налогообложение: учебник / А.И.Погорлецкий. - СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2006. - С. 108.

